

Genel Seçimlerin Ardından Koalisyon İtalya'ya Neler Getirecek?

MEHMET ENES BEŞER, ZELİHA ELİAÇIK

- 4 Mart'ta gerçekleşen genel seçimlerin ardından İtalya'da nasıl bir siyasi tablo oluştu?
- Koalisyon senaryoları neler?
- Bu koalisyon senaryolarında politikaları hangi faktörler şekillendirecek?

GİRİŞ

Donald Trump'ın Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık seçimini kazanması ve Birleşik Krallık'ta Brexit yanlılarının halk oylamasından galibiyetle çıkması sağ popülizmin Avrupa'da bir "domino etkisi"ne sebep olabileceğine dair yorumları gündeme taşıdı.¹ 2017'de Fransa, Almanya ve Avusturya'da sağ popülist partilerin seçimlerde başarılı bir grafik çizmesi, merkez-sol geleneğin hükümette bulunduğu İtalya'da da benzer sonuçların alınabileceğini gösteriyordu. Nitekim 4 Mart 2018'de gerçekleşen parlamento ve senato seçimleri domino etkisi savunucularını haklı çıkaracak sonuçları beraberinde getirmiştir. Aşırı sağcı ve zaman zaman ırkçı söylemleriyle öne çıkan Kuzey

1. John Lichfield, "Brexit Could Lead to 'Domino Effect' in Europe as Far-Right Celebrates Referendum Result", *Independent*, 24 Haziran 2016.

Ligi'nin (Lega Nord) başarısına sisteme yönelttiği sert eleştirilerle popülerite kazanan Beş Yıldız Hareketi'nin (Movimento Cinque Stelle) beklenmedik seviyede gerçekleşen yükselişi eşlik ettiğinde, İtalya'daki siyasi dinamiklerin "geri döndürülemez ölçüde" değişime uğrayacağı anlaşılmıştır. İtalya'da Demokrat Parti (Partito Democratico) çevresinde var olan güçlü sol geleneğin seçimlerde adeta erimiş olması da göz önüne alındığında "sistem karşıtlığıyla sağ popülizmin birlikte var olabileceği bir koalisyon zemininde İtalyan siyasetinin yeniden şekilleneceği" ortaya çıkmıştır.

Bu perspektif 4 Mart İtalya genel seçimlerinin ardından oluşan tabloyu incelemekte, koalisyon senaryolarının neler olduğu ve müstakbel hükümetin politik ajandasına hangi dinamiklerin yön vereceği sorularının cevabını aramaktadır.

MEHMET ENES BEŞER

2017'de Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olan Mehmet Enes Beşer göç alanında çalışmalar yapan Bosphorus Migration Studies adlı düşünce kuruluşunun direktörlüğünü yürütmektedir. Beşer'in akademik ilgi alanları arasında AB göç politikaları, Türkiye-AB ilişkileri ve Çin'in yeni dış politika vizyonu yer almaktadır.

ZELİHA ELİAÇIK

İlk orta ve lise eğitimini Türkiye'de tamamladıktan sonra Almanya'da Yabancı Öğrenciler için Üniversiteye hazırlık okulu "Studienkolleg"ten dönem birincisi olarak mezun oldu. Almanya'nın Ruhr Bochum Üniversitesi'nde Oryantalistik ve Siyaset Bilimi bölümlerinden (çift ana dal) mezun olan Zeliha Eliaçık, "İsrail Devletinin Kuruluşundan Günümüze Yemen Yahudilerinin Sosyal ve Hukuki Statüleri" isimli saha çalışmasıyla aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. Alman Akademik Değişim Servisi-DAAD burs ve teşvikleriyle Suriye, Yemen ve Ürdün'de beş yıl süreyle alan çalışmalarında ve akademik görevlerde bulundu. Son olarak Alman-Ürdün Üniversitesi'nde öğretim görevlisi ve kültür işleri sorumlusu olarak çalıştı. SETA İstanbul Avrupa Araştırmaları Direktörlüğü'nde göreve başlayan Eliaçık, ağırlıklı olarak Şarkiyat (Oryantalistik), Müslüman ve Avrupa toplumlarında azınlıklar, Almanya'nın dış politikası ve İslam siyaseti, Almanya'da radikalleşme gibi konularda çalışmalar yapmaktadır.

SEÇİMİN ARDINDAN İTALYAN SİYASETİ

İtalya'da seçimlerden kısa bir süre önce değiştirilen seçim yasaının (Rosatellum) ardından herhangi bir siyasi partinin tek başına iktidar olma şansı büyük ölçüde kalmamış ve böylece geniş katımlı ittifakların önü açılmıştır. Merkez-sol ittifakta (Centrosinistra) Demokrat Parti, Daha Fazla Avrupa (+Europa), Birlikte Liste (Insieme) ve Popüler Şehir (Civica Popolare) partileri yer alırken merkez-sağ ittifakta (Centrodestra) Haydi İtalya (Forza Italia), Kuzey Ligi, İtalya'nın Kardeşleri (Fratelli d'Italia) ve Biz İtalya (Noi con l'Italia) partileri konumlanmıştır. Merkez-sol ittifaka eski başbakan Matteo Renzi'nin genel başkanlığını yürüttüğü Demokrat Parti, merkez-sağ ittifaka ise bir diğer eski başbakan Silvio Berlusconi'nin liderliğindeki Haydi İtalya partisi öncülük etmiştir.

Seçimlerin “matematiksel galibi” olan merkez-sağ ittifak yüzde 37 oy oranına ulaşarak 630 sandalyeli Temsilciler Meclisine 263, 315 sandalyeli Senato'ya ise 137 kişiyle girmeye hak kazanmıştır. Temsilciler Meclisinde Kuzey Ligi 73, Haydi İtalya 59, İtalya'nın Kardeşleri 19 vekil kazanmış; Senatoda bu partiler sırasıyla 37, 33 ve 7 sandalyeye sahip olmuştur. Kalan kontenjanları partilerin birlikte gösterdikleri adaylar doldurmuştur.

Sistem karşıtı söylemleriyle bir tepki hareketi olarak öne çıkan Beş Yıldız, tek başına girdiği seçimlerde yüzde 32,6 oranında destekle ikinci sıraya yerleşmiştir. Herhangi bir ittifaka katılmadığı halde böylesine yüksek bir orana ulaşan ve seçimlerin “gerçek galibi” olarak görülen hareket Temsilciler Meclisinde 222, Senatoda 112 sandalyeye sahip olmuştur.

Sonuçlarda bir başka dikkat çeken husus da kuşkusuz mevcut hükümette yer alan merkez-sol ittifakının gerileyişi olmuştur. Yüzde 22,8'de kalan merkez-sağ ittifakın Temsilciler Meclisindeki sandalyeleri 345'ten 118'e, Senatoda ise 123'ten 59'a düşmüştür. Sonuçların açıklanmasının hemen ardından istifa kararını açıklayan Demokrat Parti Genel Başkanı Matteo Renzi bariz bir mağlubiyetin söz konusu olduğunu kabul etmiştir.² Renzi'nin istifası Kuzey Ligi ve Beş

Yıldız'ın yükselişi karşısında İtalyan solunun karşı karşıya bulunduğu krizin ilanı olduğu gibi “güçlü lider” ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır.

Seçimlerde ayrıca eski Demokrat Partili Senato Başkanı Pietro Grasso'nun genel başkanlığını yaptığı Özgür ve Eşit Partisi yüzde 3,3 oyla Temsilciler Meclisinde 14, Senatoda 4 kişiyle temsil edilme hakkı kazanmıştır.³ Partinin mütevazı da olsa ulaşabildiği kitle Demokrat Parti seçmeninde oluşan memnuniyetsizliğin bir göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Seçim sonuçlarının bir boyutu açıkça “İtalyan merkez-solunun çöküşü” olarak kayıtlara geçse de asıl üzerinde durulması gereken nokta iki sistem karşıtı parti olan Beş Yıldız ve Kuzey Ligi'nin beklenmeyen başarısıdır. Hem koalisyon müzakereleri hem de hükümetin kurulmasının ardından bu iki siyasi gücün alacağı pozisyonlar İtalya'nın iç ve dış politikalarını kritik biçimde etkileyecektir. Bu sebeple bu iki partinin kampanya ve müzakere sürecinde aldıkları tutumlar incelenerek İtalyan siyasetinin önümüzdeki dönemde nasıl şekil alacağı üzerine tahmin yürütülebilir.

Tepkisellikten Liderliğe: Beş Yıldız

İtalya'da 4 Mart genel seçimlerinin galibi dörtlü merkez-sağ ittifakı olarak gösterilse de seçimlere tek başına giren Beş Yıldız Hareketi'nin başarısı en çok konuşulan konular arasına girmiştir. Sistem karşıtı söylemleriyle bir tepki hareketi olarak doğan “seçimlerin gizli galibi” Beş Yıldız İtalyan siyasetinin geleneksel sağ-sol konsolidasyonunu bozan bir sonuca ulaşmıştır. Komedyen Beppe Grillo ve internet girişimcisi Gianroberto Casaleggio tarafından 2009'da kurulan hareket kendini bir “siyasi parti”den çok bir “tepki hareketi” olarak adlandırmaktadır. 2013'te katıldığı ilk genel seçimde yüzde 25 oranını yakalayarak Temsilciler Meclisine ikinci parti olarak giren Beş Yıldız beş yıl sonra oylarını 8 puan artırarak tek başına en yüksek orana ve Meclis çoğunluğuna ulaşan parti konumuna yükselmiştir.⁴

3. Ecenur Çolak, “İtalya'da Seçimin Kazananı Merkez Sağ İttifakı”, Anadolu Ajansı, 5 Mayıs 2018.

4. Ecenur Çolak, “İtalyan Siyasetini Sarsan Tepkisel 5 Yıldız Hareketi”, Anadolu Ajansı, 9 Mart 2018.

2. “Matteo Renzi Resigns as Leader of Democratic Party After Poll Defeat”, *Guardian*, 12 Mart 2018.

Merkez-sağ ittifakının en yakın takipçisi olarak 4 Mart seçimlerine tek başına giren Beş Yıldız Hareketi yolsuzluk karşıtlığıyla sembolleşmiştir. İlk olarak Mafya skandalı sebebiyle tekrarlanan Roma Belediyesi seçimlerini kazanmasıyla dikkatleri üzerine çeken hareket,⁵ Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerde de eleştirel bir tavır almaktadır. “Mevcut siyasi partilerin sistem krizine sebep olduğu”nu ileri süren hareket AB-İtalya ilişkilerinin Roma'nın lehine yeniden düzenlenmesi çağrısıyla dikkatleri üzerine çekmiştir.

Kuzey Ligi

Eski başbakan Silvio Berlusconi'nin genel başkanı olduğu merkez-sağ Haydi İtalya Partisi'nin başını çektiği ittifak seçimlerde tartışmasız biçimde açık bir galibiyet almıştır. Ancak sonuçlar ittifakını lokomotifinin Berlusconi değil Matteo Salvini yani Kuzey Ligi olduğunu göstermiştir. Böylece Salvini seçim sonrası dönemde merkez-sağ bloğunun yeni lideri olarak görülmeye başlanmıştır.

Zengin kuzey bölgelerinin otonomisini savunan AB ve göçmen karşıtı Kuzey Ligi'nin liderliğini yapan Matteo Salvini Müslümanları hedef alan söylemleriyle sık sık haberlere konu olmuştur.⁶ Avrupa'nın İslamlaşma tehdidiyle karşı karşıya olduğunu savunan lider Müslüman göçmenlerin İtalya'ya girişinin engellenmesi gerektiğini sık sık dile getirmektedir. Salvini ayrıca seçim kampanyası boyunca çoğunluğu Müslüman olan göçmenlerin İtalya'dan gönderilmesini ve yeni girişlerin engellenmesini talep etmiştir.⁷ Kuzey Ligi'nin öncülük ettiği yüksek katılımlı göçmen karşıtı mitinglerde seçimlerin ardından göç politikasında sert tedbirlerin gündeme gelmesi gerektiği dile getirilmiştir.⁸

Göçmen karşıtlığının yanı sıra Kuzey Ligi, AB'nin Rusya'ya yönelik ekonomik yaptırımlarının kaldırıl-

ması yönünde politikalar izleyeceğini deklare etmiştir. Ligin yer alacağı hükümette ayrıca Ankara'nın AB'ye tam üyelik müzakerelerinin durdurulması yönünde çalışmalar yürüteceği ve İtalya'nın Türkiye'nin AB üyeliğini destekleyen tavrında değişikliğe sebep olacağı değerlendirilmektedir.⁹ Genel Başkan Salvini sık sık Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan karşıtı açıklamalarda bulunmuş ve mevcut durumda Türkiye'nin AB'ye alınmaması gerektiğini vurgulamıştır.

KOALİSYON SENARYOLARI

Demokrat Parti milletvekili Ettore Rosato tarafından hazırlanan ve 215'e karşı 375 oyla 2017 sonunda kabul edilen “Rosatellum” adlı seçim yasası herhangi bir siyasi partinin tek başına iktidar olma şansını büyük oranda düşürmüştür. Yeni düzenlemeye göre Senato ve Temsilciler Meclisinde çoğunluğa ulaşabilmek için bir siyasi partinin yüzde 40'a yakın oy oranına ulaşması gerekmektedir. İtalya'nın siyasi sisteminin mevcut çok parçalı yapısı düşünüldüğünde söz konusu durumun gerçekleşme imkanı bulunmadığından partiler seçim öncesi ittifaklar kurma yoluna gitmiştir. Sonuçlarının açıklanmasının hemen ardından herhangi bir partinin tek başına iktidar olma şansının bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple 4 Mart seçimlerinin hemen ardından siyasi partiler koalisyona müzakerelerine başlamıştır.

Mevcut durumda koalisyona kurulabilmesi için üç seçeneğin bulunduğu görülmektedir. Seçeneklerin arasından hiçbiri “kuvvetle muhtemel” görülmemekle birlikte geniş katılımlı bir koalisyona için Beş Yıldız, Kuzey Ligi ve Haydi İtalya'nın bir araya gelebileceği düşünülmektedir. Bu durumda seçimlerin iki galibi, iki tepkisel hareket ve eski başbakan Silvio Berlusconi'nin katılımıyla hükümet kurulacaktır. İkinci senaryoda merkez-sağ ittifakından Kuzey Ligi ve Haydi İtalya'ya Demokrat Parti'den kısmi destek verilebilir. Üçüncü ve son senaryoya göre ise Beş Yıldız Hareketi yine Demokrat Parti'den kısmi destek alarak hükümeti kurabilir. Ancak seçimlerde parti düzeyinde en yüksek

5. Luca Sappino, “Mafia Capitale, the Five Stars move Ignazio Marino Resigns and Returns to the Vote”, *L'Espresso*, 5 Aralık 2014.

6. “Salvini: Islam un Rischio”, *Repubblica*, 8 Şubat 2018.

7. Engin Gül, “İtalya'da Aşırı Sağcı Lider: Göçmenler Gidecek”, BMS Haber, 27 Ocak 2018, <http://bmshaber.com/italyada-asiri-sagci-lider-gocmenler-gidecek>, (Erişim tarihi: 30 Nisan 2018).

8. AFP, “Tens of Thousands March in Rival Protests Across Italy”, *The Local*, 25 Şubat 2018, <https://www.thelocal.it/20180225/tens-of-thousands-march-in-rival-protests-across-italy>, (Erişim tarihi: 30 Nisan 2018).

9. “L'Ue Taglia i Fondi Alla Turchia. Lega Nord: 'Bisogna Azzerarli'”, *Europa Today*, 30 Kasım 2017, <http://europa.today.it/attualita/l-ue-taglia-i-fondi-alla-turchia-lega-nord-bisogna-azzerarli.html>, (Erişim tarihi: 30 Nisan 2018).

oy oranına ulaşan Beş Yıldız'ın dışarıda kalacağı bir koalisyon senaryosunda meşruiyet sorunu yaşanacağını söylemek mümkündür. Hareketten seçim sonrası gelen ılımlı açıklamalar sert sistem karşıtlığı tavrının yumuşamakta olduğu ve gelecek hükümette yer alabileceklerini göstermektedir.

YENİ KOALİSYONUN YOL HARİTASI

Koalisyonda hangi partilerin yer alacağı henüz kesinleşmeye de yeni hükümetin göreve başladığında önüne gelecek konuların şimdiden belli olduğunu söylemek mümkündür.

Göç Politikaları

2015'te zirveye ulaşan ve AB'ye toplamda 1 milyonu aşkın mültecinin ulaştığı "Avrupa Göç Krizi"nden doğrudan etkilenen İtalya'da göç politikaları ana gündem maddesi olarak önemini korumaktadır. Öyle ki seçim kampanyası sürecinde partilerin göç politikaları "turnusol" işlevi görmüştür.¹⁰ Merkez-sağ ittifakında yer alan partiler yasal prosedürlerde radikal değişimler yapılması yoluyla iltica talepleri sayısının düşürülmesini ve ülkedeki mültecilerin bir kısmının sınır dışı edilmesi gerektiğini savunmuştur. Buna karşılık göçmen yanlısı olarak görülebilecek sol partilerin göç politikaları ise yasa dışı göçle mücadele vurgusunu içermekle birlikte muğlak kalmıştır. Toplumda yükselen göçmen karşıtlığına paralel olarak sağ popülist oluşumların yoğun dezenformasyonu ile göçmen karşıtlığı genel seçimlerde "prim yaptırın" bir konu olarak öne çıkmıştır. Özellikle Kuzey Ligi'nin yer alacağı bir koalisyon seçeneğinde çoğunluğu Müslüman olan göçmenlere yönelik oldukça sert uygulamaların devreye sokulabileceğini öngörmek mümkündür.

Dublin Reformu

Bu konuda mutlaka kayda geçmesi gereken bir konu da Dublin Düzenlemesi'nin reformu için muhtemel koalisyonda adı geçen tüm partilerin konsensüs halin-

10. Kampanya sürecinde siyasi partilerin seçim beyannamelerinde göç politikalarının nasıl yer aldığına dair kapsamlı bir çalışma için bkz. Mehmet Enes Beşer, "Bilgi Notu: Genel Seçimler Öncesi İtalya'daki Partilerin Göç Politikaları", Göç Araştırmaları Vakfı, 28 Şubat 2018.

de olması durumudur. AB üyesi ülkeler için bağlayıcı nitelikte olan Dublin Düzenlemesi'ne göre iltica talepleri Schengen Bölgesi'ne ilk defa girilen ülkede alınmaktadır. Bu sebeple Akdeniz'i geçerek AB sınırlarına ulaşan kişiler iltica taleplerini Yunanistan ve İtalya gibi sınır ülkelerine yapmaktadır. Bu iki ülkenin yetersiz bürokratik altyapısı sebebiyle ciddi bir yığılma yaşanmaktadır. Bu sebeple hem Yunanistan hem de İtalya'da Dublin Düzenlemesi'nin yeniden oluşturulması ve sınır ülkelerindeki yükün azaltılmasına dair talepler dile getirilmektedir. İtalya'nın önde gelen tüm partileri bu talebi kendi politika önerileri arasına almışlardır. Haliyle "devlet politikası" haline gelen "Dublin reformu talebi"nin tüm koalisyon senaryolarında siyasi ajandanın ilk sırasına yerleşeceğini söylemek mümkündür. Bu talebin karşısında Brüksel'in nasıl bir tavır alacağı, aynı zamanda kurulacak koalisyonun AB ile ilişki biçimini de etkileyecektir.

AB ile İlişkiler

Genel seçimlerin iki kazananına da bakıldığında AB'ye şüpheyle yaklaşan seçmenin çoğunluğa ulaşma yolunda olduğu sonucu çıkarılabilir. Brüksel'in politikalarını "tepeden inme" olarak tanımlayan ve İtalya'nın kendi çıkarlarına göre yol izlemesi gerektiğini savunan Kuzey Ligi bu anlamda AB karşıtlığının en belirgin temsilcisi olarak gösterilmektedir. Öte yandan kuruluşundan itibaren AB'ye sert eleştiriler yöneltse de Beş Yıldız Hareketi için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Hareketin seçim kampanyasında iyice belirginleşen ve tabiri caizse "üzerine yapışan" AB karşıtlığından sıyrılmak istediğine dair işaretler göze çarpmaktadır. Hareket'in genel başkanı ve aynı zamanda başbakanlığın en güçlü adaylarından olan Luigi di Maio'nun 2017'nin son günlerinde verdiği sinyallerin¹¹ ardından artık Beş Yıldız'ın AB karşıtlarıyla aynı çerçeveye sokulmaması gerektiği anlaşılmıştır. AB-İtalya ilişkilerindeki çarpıklıklar hakkında eleştirilerini saklı tutmakla beraber Maio'nun Brüksel'e karşı son dönemde daha ılımlı ve yapıcı bir tavır aldığı gözlenmiştir.

11. Giselde Vagnoni ve Gavin Jones, "Italy's 5-Star Sheds Anti-EU Image, Calls for Reform", Reuters, 7 Aralık 2017.

İtalya'da AB karşıtlığının anketlerde yüksek görünmesine rağmen hala “belirleyici derecede” güçlü olmadığı görülmektedir.¹² Ancak İtalyanların önemli bir kısmı AB'nin gerçekten İtalya için yararlı olup olmadığı konusunda şüphelere sahip olduğu bilinmektedir. Bu şüphelerin sürekli manipülasyonlarla “güçlü AB” karşıtlığına evrilmesinin önünde ise bir engelin bulunmadığı söylenebilir. Kurulacak koalisyonda Kuzey Ligi'nin etki kapasitesi AB karşıtlığının hükümet düzeyine ne ölçüde yansıtacağını da doğrudan belirleyecektir. “Tepki hareketi” Beş Yıldız'ın ise hükümetin bir parçası olması halinde AB karşıtlığı konusunda söylemlerini yumuşatarak daha ılımlı ve makul bir tavır alması beklenmektedir.

Dış Politika ve Türkiye ile İlişkiler

Koalisyon senaryolarında yer alan siyasi partiler göç politikalarında büyük ölçüde örtüşen yaklaşımlara sahip olsa da İtalya'nın özellikle ABD ve Rusya ile kuracağı dış ilişkilerde ayrılmaktadır. Dış politikada en “aykırı” sayılabilecek tutuma sahip olan Kuzey Ligi hem Trump yönetimindeki ABD hem de Rusya ile güçlü ilişkiler kurma yönünde tavır almaktadır. AB tarafından Rusya'ya uygulanan ekonomik yaptırımların kaldırılmasını isteyen Kuzey Ligi bu anlamda Avrupa'daki diğer aşırı sağ partilerle aynı çizgide yer almaktadır. Genel Başkan Salvini sık sık bu yaptırımların “absürt” olduğunu ve İtalya'nın kendi çıkarlarıyla uyummadığını belirtmiştir. Salvini ayrıca AB kararıyla uygulanan bu yaptırımların İtalyan ekonomisine zarar verdiğini savunmuştur.¹³ Kuzey Ligi'nin bu keskin duruşuna rağmen –iktidar olsa dahi– AB nezdinde yaptırımları kaldırabilecek güce ulaşması mümkün görünmemektedir. Ancak diğer ülkelerdeki benzer görüşe sahip sağ popülist partilerin desteğiyle, önümüzdeki dönemde böyle bir kararın alınabileceğine dair bir ihtimalden bahsedilebilir.

12. Ross Logan, “Italy the Most Eurosceptic Nation on Continent, Poll Reveals”, Express, 19 Ekim 2017, <https://www.express.co.uk/news/world/868669/italy-eu-poll-most-eurosceptic-antonio-tajani-brexit-parlement-2017>, (Erişim tarihi: 30 Nisan 2018).

13. Isabel van Brugen, “STOP Absurd Russia Sanctions' Italy and Germany Threaten to END Putin Punishments”, Express, 3 Nisan 2018, <https://www.express.co.uk/news/world/940883/Russia-latest-Germany-italy-lega-salvini-skripal-eu-sanctions-russia>, (Erişim tarihi: 30 Nisan 2018).

Kuzey Ligi ayrıca Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği konusunda da negatif bir tutuma sahiptir. Buna rağmen Kuzey Ligi'nin Demokrat Parti veya Beş Yıldız Hareketi ile kuracağı koalisyonda Türkiye-İtalya ilişkilerinde, gerek savunma iş birliği gerekse ekonomik ilişkilerin zarar görmeyeceği öngörülebilir. Zira Kuzey Ligi'nin Rusya'ya uygulanan yaptırımların kaldırılmasının yanında Rusya, Çin ve Hindistan gibi ülkelerle savunma sanayii anlamında da iş birliğine gidilmesine dair söylemleri bulunmaktadır. Türk demokrasisine yönelik bildik ezberleri eleştiri olarak yönelten parti temsilcileri tam üyeliğin asla gerçekleşmeyeceğini savunmaktadır. Bununla birlikte parti AB ile Türkiye arasında Mart 2016'da imzalanan ve yürürlüğe girdikten sonra Ege'deki göçmen trafiğini ciddi biçimde azaltan geri kabul anlaşmasının devam etmesini istemektedir. Hem Kuzey Ligi hem de İtalya'nın Kardeşleri gibi diğer sağ popülist partilerden benzer ikili anlaşmaların Afrika ülkeleriyle imzalanarak göçmen dalgalarının azaltılması görüşü dile getirilmektedir.

Koalisyonun diğer muhtemel ortaklarından Beş Yıldız Hareketi ve Demokrat Parti'nin İtalya'nın Türkiye politikalarında radikal bir değişime kapı açmaları beklenmemektedir. Ancak Silvio Berlusconi'nin liderliğini yaptığı Haydi İtalya partisinin koalisyonda etkin bir rol üstlenmesi durumunda, Berlusconi'nin Cumhurbaşkanı Erdoğan'la kurduğu yakın ilişki ve önceki dönemdeki başarılı ortaklık deneyimi göz önüne alınarak Türk-İtalyan ilişkilerinin olumlu yönde ivme kazanması beklenebilir. Zira Berlusconi'nin başbakanlık yaptığı dönemde kurulan dostluk ilişkileri Demokrat Partili Matteo Renzi'nin başbakanlığa gelmesiyle liderler bazında durgunluk evresine girse de Roma-Ankara ilişkileri diğer AB üyesi ülkelerle Türkiye arasında kurulan ilişkilerden farklı bir seyir izlemiştir. AB'ye tam üyelik konusunda Ankara'dan yana tavır alan Roma muhtemel tam üyeliğin Avrupa değerleriyle çatışmadığını aksine Türkiye'nin AB için ekonomik açıdan oldukça faydalı olacağını ileri sürmüştür.

SONUÇ

4 Mart genel seçimleri hem sandık sonuçları hem de koalisyon seçenekleri ile tarihi bir olay olarak kayıtlara geçmiştir. Sistem karşıtı Beş Yıldız Hareketi ve sağ popülist Kuzey Ligi'nin beklenmedik düzeydeki başarısının yanı sıra İtalyan merkez-solunun çöküşü ülke siyasetinin geleceğini doğrudan etkileyecektir. Göç politikalarında radikal değişim talebine sahip partilerin çoğunluğu oluşturduğu yeni siyasi zeminde İtalya'nın

bu alanda daha sert tedbirlere başvuracağı anlaşılmaktadır. Geleneksel siyasetlerin karşısında konumlanan partilerin üstün başarı elde ettiği bir tabloda mevcut siyasi sistemde değişiklikler yaşanacağı ön görülmektedir. Hangi senaryo gerçek olursa olsun görüşmelerin ardından şekillenecek koalisyon İtalya'nın gerek AB içinde gerekse ABD, Rusya ve Türkiye gibi güçlerle kuracağı ilişkiler anlamında belirgin bir rol üstlenecek ve İtalya açısından oldukça kritik bir süreci yönetecektir.